



Սույն գիրքը թվայնացվել է Գրքասեր ՀԿ-ում հայերենով գրականության պահպանման, հանրայնացման և ժամանակակից թվային միջավայրում հասանելի դարձնելու նպատակով:

Կազմակերպության նախաձեռնությունը միտված է հայերեն գրքերի և տեքստերի տարածմանը, ընթերցանության խթանմանը և մշակութային ոչ նյութական ժառանգության պահպանությանը՝ ապահովելով դրանց հասանելիությունը հնարավորինս լայն շրջանակների համար:

Մենք հավատում ենք, որ թվայնացումը ոչ միայն պահպանման միջոց է, այլև գիտելիքի, գրականության և մշակույթի շարունակական փոխանցման կարևոր ուղի:

Գրքասեր ՀԿ-ն գրքերը ծայնագրում և թվայնացնում է բացառապես Ձեր նվիրատվությունների շնորհիվ: Կազմակերպությանը կարող եք օժանդակել հետևյալ հղումով՝

<https://grqaser.org/hy/donate>

Ստուգված

Նորվեգական գրականություն, Արձակ, Նովել

13+

Թարգմանիչ՝ Արտաշես Յայլոյան

Կնուտ Համսուն Ալեքսանդր և Լեոնարդա

Մեր կողմերում ծովային մի հոսանք կա, որ կոչվում է Գլիմմա: Ժամանակին մեզ մոտ մի գնչու¹ տղա էր ապրում, անունը՝ Ալեքսանդր: Այս Ալեքսանդրի հետ մի անգամ զրուցել եմ Աքերշիյոլս ամրոցում, որտեղ նա նստած էր ինչ-որ հանցանքի համար: Վերջերս թերթերում կարդացի, որ այդ վտանգավոր հանցագործը մահացել է. բանտախցի մենավոր կյանքը մահացու հարված էր հասցրել նրան: Նա ինձ պատմել է, որ սպանել է մի աղջկա... Ես այսօր շատ եմ մտածել՝ նրա պատմածի մասին, և իմ թափափվածությունն է պատճառը, որ կեսից սկսեցի պատմել: Թույլ տվեք սկսել սկզբից:

Նուրյաննում հայտնի ու անհայտ շատ ձկնորսներ կան: Հայտնի ձկնորսը ծովատառեխի ուռկան, կառանատեղ ու որսով լի ձկնորսական խրճիթ ունեցող երևելի մարդն է, որն իր վրայով շատ մեծ ու փքուն շորեր է հագնում: Դա առաջներում նշան էր այն բանի, թե այդպիսի մարդն իրեն ուտել- խմելուց զուրկ չի պահում, նա երբեք պարտք չի մնում

¹ Համսունի բնագրում «գնչու» բառի փոխարեն գրված է «թաթար»: Նախկինում սխալմամբ այդպես են անվանել գնչուներին (այս և հետագա ծանոթագրությունները թարգմանչին են):

քահանային ու իշխանավորներին: Ծննդյան տոներին մի ամբողջ անկեր² քաշած օղի է տուն տանում: Իսկույն կարելի է նկատել, թե որտեղ է ապրում հայտնի ձկնորսը: Նա իր տունը տախտակով երեսպատում է ու կարմիր ներկում, իսկ պատուհաններն ու դռները սպիտակ են լինում: Նրա ուստրերին ու դուստրերին ճանաչում ենք թանկարժեք զարդերով, երբ նրանց պատահում ենք եկեղեցում:

Մի օր հայտնի ձկնորս Եսս Ուլայի նավակների կառանատեղում ափ իջավ գնչուների մի մեծ թափառախումբ: Վաղ գարնան կողմերն էր: Գնչուները եկել էին իրենց սեփական լաստանավով: Նրանց առաջնորդում էր ծեր Ալեքսանդրը՝ «Տաշեղը», որ երեք կանգուն հասակով մի հսկա էր: Նավակից ափ իջավ քսանամյա, սիրունատես մի տղա և ուղղվեց Եսս Ուլայի տան կողմը՝ ողորմություն խնդրելու:

Նա երիտասարդ Ալեքսանդրն էր: Այս ամենը տեղի է ունեցել իմ մանկության տարիներին: Մենք՝ երեխաներս, ճանաչում էինք Ալեքսանդրին. փոքր ժամանակ խաղացել էր մեզ հետ և փայլփլուն կոճակներ ու մետաղի կտորտանքներ փոխանակել: Եսս Ուլայը, որ հպարտ ու վեհ մարդ էր ու ոչ մեկից ոչ մի բան չէր խնդրել, ոչինչ չտվեց և գնչուներին հրամայեց անմիջապես հեռանալ իր ափից: Սակայն Ալեքսանդրը համառ ու անվախ տղա էր. երեք անգամ նրան մերժեցին, սակայն նա մնաց տեղում կանգնած:

— Դու կարող ես ինձ մոտ աշխատել,— ասաց Եսս Ուլայը:

— Ի՞նչ պիտի անեմ:

— Կահ-կարասիք կնորոգես, Բացի այդ, երբ մենք՝ տղամարդիկս, մեկնենք ձկնորսության, դստերս ու կնոջս կօգնես:

Երիտասարդ Ալեքսանդրը շրջվեց, իջավ իրենց նավակի մոտ՝ յուրայինների հետ խորհրդակցելու: Ապա վերադարձավ ագարակ՝ Եսս Ուլային հաղորդելու, որ ինքն ընդունում է ծառայության առաջարկը: Հոր հետ որոշել էր կողոպտել այդ ունևոր մարդուն:

Երբ որոշ ժամանակ անց Եսս Ուլայն ու որդիները մեկնեցին ձկնորսության, ագարակում նրա կնոջից ու աղջկանից բացի ուրիշ ոչ ոք չմնաց: Դստեր անունը Լեոնարդա էր: Նա ընդամենը քսան տարեկան էր:

Երիտասարդ Ալեքսանդրն իրեն լավ էր զգում: Նա գլուխ էր հանում անասունների հիվանդությունից, բուժում էր նրանց և հիրավի շատ հմուտ էր առանձին իրեր ու կահ-կարասիք նորոգելու գործում: Շուտով ձկնորսի կինը, թեև արդեն քառասուն տարեկան էր, նրա նկատմամբ առանձնահատուկ զգացմունք տածեց: Սակայն գնչուն խաբեց՝ ասելով, թե իր սիրած աղջիկը հոր նավակում է, և նրանից բացի ուրիշ ոչ ոք չկա իր մտքին: Այդ բանը փոքր-ինչ դառնացրեց ձկնորսի պատկառելի տիկնոջը, սակայն նա գնչուի վախից դստերը հսկողության տակ առավ: Հենց որ ծյունը քաշվեց սարերը, նա Ալեքսանդրին ուղարկեց հեռավոր մի տեղ տորֆ կտրելու: Այսպիսով կարողացավ գնչուին հեռու պահել

² Անկեր — հեղուկ նյութերի չափի միավոր Նորվեգիայում, որը հավասար է 38,6 լիտրի:

ագարակից: Այդ ժամանակ Ալեքսանդրը տորֆաճահճում անհասկանալի լեզվով երգեր էր երգում և հմտորեն անում օրվա իր գործը: Անաստվածը շատ զվարճասեր տղա էր:

Լեոնարդան հազվադեպ էր խոսում նրա հետ, խուսափում էր: Նա չէր մոռանում, որ ինքը Ենս Ուլայի աղջիկն է: Սակայն գարունը շատ վտանգավոր ժամանակ է: Հենց որ տաքերն ընկան, Ալեքսանդրի աչքերն սկսեցին աստղերի պես առկայծել, և նա Լեոնարդայի կողքով անցնելիս փորձում էր ավելի մոտենալ: Անհասկանալիորեն աղջկա սնդուկից սկսեցին մեկը մյուսի հետևից գանազան իրեր կորչել, թեև կողպեքը տեղում էր: Պարզվեց, որ սնդուկի հատակի տախտակը կոտրված է: Լեոնարդան պնդեց, որ դա Ալեքսանդրի ձեռքի գործն է:

— Ո՛չ, ես չեմ արել,— պատասխանեց տղան,— բայց իրերի տեղը գիտեմ: Եթե ձեռնահարկի սենյակից դուռը գիշերը բաց թողնես, թերևս փորձեմ իրերդ վերադարձնել:

Աղջիկը նայեց նրան ու միանգամից պատասխանեց,

— Ուզում ես քեզ վաղն ևեթ վռնդե՞ն այս տնից:

Սակայն գնչուն շատ լավ գիտեր, թե ինչպես է պետք խնդրել. ալ շուրթերով, թուխ մաշկով ու սևորակ աչքերով գնչուն շատ վարժ էր սիրային գործերում: Նա սիրո մեծ վարպետ էր:

Հաջորդ օրը Լեոնարդան դրսում նստած ինչ-որ բան էր հյուսում: Մոտենալով՝ Ալեքսանդրն ասաց.

— Այնուամենայնիվ, թույլ տուր մի բան ասեմ: Գնանք տորֆահորերը, շատ հաճելի կլինի: Ոչ մի վատ բան չեմ ասի:

Աղջիկը, գլուխը բարձրացնելով, մի հայացք նետեց նրա վրա: Տղայի մի քանի բառը գինաթափ արին նրան: Ալեքսանդրը գլխարկը հանեց, նրա մազերը թափվեցին աղերսող աչքերն ի վար, իսկ ալ կարմիր բերանը շատ ցանկալի թվաց: Լեոնարդան պատասխանեց.

— Ինչ կա որ, կարելի է փորձել:

Ապա հակվեց ձեռագործի վրա ու շառագունեց:

Իսկ գնչուն հասկանում էր, թե ինչ է անում, երբ ջահել աղջկան ախորժելի բառերով հրավիրում է տորֆահորերը: Նա գայթակղում էր աղջկան, թեև շատ լավ գիտեր, որ նա լիովին գտնվում է մոր իշխանության տակ:

Օրերն անցնում էին:

Հյուսնի որդի Քոնրադը գնացել էր սովորելու և նույնպես հյուսն դարձած վերադարձել տուն: Այդ արհեստը նա սովորել էր քաղաքում և մեծ անուն հանել: Նա ապրում էր Գլիմմա ծովային հոսանքից այն կողմ, և մարդիկ, որ ցանկանում էին գեղեցիկ սնդուկ պատվիրել, գնում էին նրա մոտ: Մի օր Լեոնարդան նույնպես որոշեց այցելել նրան: Ալեքսանդրը հարկադրված էր աղջկան անցկացնել մյուս ափը:

Աղջիկը շատ երկար մնաց երիտասարդ Քոնրադի մոտ և չափազանց սիրալիր զրուցում էր սնդուկի և շատ այլ բաների մասին: Չէ՞ որ մանկության տարիներից նրանք ճանաչում էին

միմյանց: Ներքևում՝ նավակի մեջ, շատ սպասելուց հետո Ալեքսանդրը բարձրացավ հյուսնի տան կողմը և նայեց պատուհանից ներս: Իսկույն հետ ցատկեց և հուզված ու կատաղած խուժեց ներս:

Երեքն էլ նայեցին միմյանց: Գնչուն նման էր թրթռուն ռուսգներով արշավածիու:

— Հա, գալիս եմ,— ասաց Լեոնարդան նրան խաղաղեցնելու համար:

Տղամարդիկ ոտից գլուխ չափեցին միմյանց: Երկուսն էլ երիտասարդ էին: Ալեքսանդրը, գոտկատեղը շոշափելով, փնտրեց իր դանակը, բայց ոչինչ չգտավ: Նրա աչքերից զայրույթն իսկույն չքացավ: Գնչուն առանց գենքի անօգնական է, սակայն երբ ձեռքին դանակ կա, քաջ է և սպանելու պատրաստ:

Դա առաջին հանդիպումն էր:

Շաբաթվա վերջին հյուսն Քոնրադը եկավ ձկնորսի տուն՝ հետը բերելով իր պատրաստած սնդուկը, որը թիթեղապատված ու սոսնձված էր մեծ վարպետությամբ, իսկ կողպեքը նոր էր ու ճաշակով: Լեոնարդան դեռ չէր օգտագործել իր նոր սնդուկը, երբ պարզվեց, որ նրա բոլոր կորած իրերը վերադարձել ու նույն ձևով շարված են հին սնդուկի մեջ: Ասես երբեք ձեռք չէր դիպել դրանց:

— Էլի դու ես արել,— ասաց Լեոնարդան գնչուին:

— Ո՛չ, ես չեմ արել,— պատասխանեց տղան՝ կրկին ստելով, թեև՝ անօգուտ:

Հյուսն Քոնրադը երկար մնաց Լեոնարդայի մոտ: Աղջիկը նրա համար սուրճ եփեց և հյուրասիրեց: Գնչուն նախապես լավ հայիոյել ու թքել էր սրճեփի մեջ:

Երբ հյուսնը տուն էր գնում, գնչուն դարանակալ սպասում էր նրան:

Նրանք կրկին հայացքով չափեցին միմյանց: Ալեքսանդրի ձեռքին դանակ կար:

— Դա քեզ չի օգնի, գնչու,— ասաց Քոնրադը:— Այսօր նա ինձ խոսք տվեց:

Այդ ժամանակ Ալեքսանդրը, կրակ կտրած, դանակը դուրս քաշեց: Սակայն հյուսնը ցատկեց նավակի մեջ ու ափից հեռացավ և երբ արդեն վտանգից ապահով էր, ծայն տվեց դեպի ափն ու սպառնաց, որ իշխանություններին կբողոքի թափառական գնչուի դեմ:

Օրերն անցնում էին:

Ծեր Ալեքսանդրը՝ «Տաշեղը», իր նավակով վերադարձել և ուզում էր որդուն տանել: Սակայն Ալեքսանդրը հրաժարվեց գնալ և համառորեն խնդրեց՝ թույլ տալ ծառայել մինչև պայմանավորված ժամկետի վերջը: Նա հորը խաբեց, թե ագարակից դեռ շատ բան է թոցնելու: Գնչուների նավակը հեռացավ առանց Ալեքսանդրի:

Ալեքսանդրը Լեոնարդային ասաց.

— Ծիծառներն արդեն եկել են, ժամանակը չէ՞, որ հետս իջնես պահեստներն ու ցույց տաս այն տակառներն ու ամանները, որ անհրաժեշտ է նորոգել ամառվա որսի համար:

Ինքը՝ Լեոնարդան, դեռ չգիտեր՝ ում հետ գործ ունի, ուստի հեգնանքով պատասխանեց.

— Համարձակվե՞մ որ:

Բայց նրա դեմքի հեգնական արտահայտությունն առաջվա պես լուրջ չէր, տղայի բառերն առաջվա պես տհաճություն չպատճառեցին: Աղջիկը տեսնում էր, որ հետզհետե Ալեքսանդրի սերը ավելի բորբոքուն է դառնում:

Դեռ նոր էին ոտք դրել պահեստ, երբ Ալեքսանդրը գրկեց նրան ու սկսեց համբուրեր

— Դու լրիվ խելքդ թռցրել ես,— ասաց աղջիկը և կարմրատակած ու շնչակտուր դուրս պրծավ նրա գրկից:

— Հիմա ի՞նչ է, ինձ վաղը վռնդելու՞ւ ես,— հարցրեց տղան:

— Նայած թե քեզ ինչպես կպահես:

— Այլևս այսպիսի բան չեմ անի,— պատասխանեց Ալեքսանդրը:

Նա իր խոսքի տերը չեղավ. Շարունակ ստում ու աղջկան հանգիստ չէր թողնում:

Ու եկավ այն օրը, երբ Լեոնարդայի սիրտն սկսեց հնազանդվել այդ թխամաշկ հեթանոսին:

Լեոնարդան իրենից ավելի լավը չէ և ոչ էլ ավելի հպարտ: Առաջին շաբաթների ընթացքում Ալեքսանդրը ոչ մի կերպ չէր կարողանում որևէ բանի հասնել, սակայն չորրորդ շաբաթվա մեջ աղջկա աչքերը տամկացան ու տղայի հանդեպ լցվեցին խանդաղատանքով: Հենց այդ ժամանակ ծառերն սկսել էին բողբոջել, իսկ Նուրլանի վրա իջնում էին խենթացնող սպիտակ գիշերներ: Վերջապես Լեոնարդան գնաց ճահճուտները և ուտելիքը ձեռքին իջավ տորֆահորը, թեև, իհարկե, առաջվա պես կարող էր նստել վերևում՝ հոր եզրին: Բայց նա իջավ ցած, որպեսզի, որքան հնարավոր է, մոտ լինի Ալեքսանդրին:

Հիվանդագին կասկածամտությունից մայրը գլուխը կորցրել էր և ջանք էր թափում, որ աղջիկը պատկանի հյուսնին: Լեոնարդան պատասխանում էր, որ այդպես էլ լինելու է: Սակայն նա լի էր հաճելի արբեցումով և թաքուն մտածում էր ուրիշի մասին: Թափառական Ալեքսանդրը ճահճուտում տորֆ էր կտրում, իսկ Լեոնարդան իջնում էր նրա մոտ, ու նրա առջև հառնում էր տղայի սքանչելի ջահելության հմայքը: Լինում էին օրեր, երբ հյուսն Քոնրադին բոլորովին մտահան էր անում, ու այդ բանը բոլորովին չէր մռայլում նրա օրը:

Ուշ գարնանը ձկնորսն ու իր որդիները վերադարձան որսից: Գարնան վարուցանքն սկսվեց: Ալեքսանդրը ևս նրանց հետ աշխատում էր դաշտում: Բայց ահա սուրբ Հանսի օրը նա պիտի մեկներ: Նրա համար դժվարացել էր Լեոնարդայի հետ գաղտնի հանդիպելը, քանի որ եղբայրներն իրենց քրոջը հսկողության տակ էին պահում, իսկ հյուսն Քոնրադը վայելում էր բոլորի բարեհաճ վերաբերմունքը: Բացի այդ, սերը չափազանց քմահաճ է և սկսում է մարել, երբ հեշտությամբ է տրվում ամեն բան: Լեոնարդան սկսել էր ծանձրանալ երիտասարդ գնչուից: Նա պատրաստվում էր ամուսնանալ Քոնրադի հետ:

Ալեքսանդրն ասաց.

— Հենց որ հյուանը առաջին անգամ գա այստեղ, ես նրան կսպանեմ:

Սակայն Լեոնարդան ծիծաղեց նրա վրա և հոգնած ու հեգնանքով պատասխանեց.

— Ի՛նչ եք ասում: Իսկ երկրորդ անգամ ի՞նչ կանեք:

Սուրբ Հանսի օրը, երեկոյան, հյուանի տանը պարահանդես էր լինելու: Լեոնարդան գնալու էր պարելու: Նույն երեկո, ավարտելով ծառայությունը, Ալեքսանդրը մեկնել էր ձկնորսի ագարակից:

Լեոնարդան Ալեքսանդրին ասաց.

— Մինչև մեկնելի ինձ մյուս ասին անցկացրու:

— Ո՞ր ես գնալու,— հարցրեց տղան:

— Դա քեզ չի վերաբերում,— պատասխանեց աղջիկը:

Ալեքսանդրը պատրաստվեց մեկնելու: Ունեցած-չունեցածը փաթաթեց, մի կապոց արեց ու ասաց.

— Ես պատրաստ եմ:

Նրանք իջան հոսանքի ուղղությամբ ու նավակ նստեցին:

Սառույցը հալվել էր, որի պատճառով Գլիմման չափազանց բարձրացել էր ու դարձել վտանգավոր:

Թիավարելով՝ Ալեքսանդրն ասաց.

— Դու իսկապես ուզում ես ամուսնանա՞լ նրա հետ:

— Այո՛,— պատասխանեց աղջիկը:

— Ե՛ս չեի գողանում քո իրերը,— շարունակեց Ալեքսանդրը,— մայրդ էր գողանում:

Մի ամբողջ րոպե աղջիկը ակնապիշ նայեց տղային ու բացականչեց.

— Ի՛նչ ես ասում:

— Նա ցանկանում էր գժտեցնել մեզ: Սակայն ես գիտեի, թե որտեղ է թաքցնում իրերդ, վերցնում ու դնում էի տեղը:

— Դու ստում ես,— պատասխանեց Լեոնարդան ու չհավատաց նրան:

Գնչուն ավելի ու ավելի անզգույշ էր թիավարում ու չէր էլ նայում, թե ուր:

— Ես քեզ ոչ մի վատ բան չեմ արել,— վերջապես ասաց նա,— եթե դու ցանկանայիր՝ ես կարգին մարդ կդառնայի:

— Ինձ պե՛տք էր,— պատասխանեց աղջիկն ու փորձեց վեճի բռնվել:— Ես ո՞նց ես թիավարում: Կբախվենք ժայռին:

Տղան շարունակեց թիավարել:

Աղջիկը գոռալով կրկնեց նույն բառերը:

Տղան թափով շարժում արեց և այնպես կոտրեց թիերից մեկը, որ աղջիկը ձայնը չլսի:

Նրանց վիճակը դարձավ անելանելի:

— Դիտմամբ արեցիր,— ասաց աղջիկը՝ առաջին անգամ վախենալով:

Տղան պատասխանեց.

— Այո՛: Դու ողջ չես վերադառնալու ափ:

Մի վայրկյան անց սարսափելի մի ճիչ լսվեց: Նավակը զարնվեց ժայռին ու խորտակվեց:

Գնչուն անմիջապես ցատկեց ժայռին: Նա տեսավ Լեոնարդային, որը մի քանի անգամ պտտվեց նույն տեղում, այնուհետև գլխիվայր շրջվեց ու ընկղմվեց ջրի տակ:

Ափից տեսել էին այս ամենը, և գնչուն փրկվեց:

Ոչ ոք երիտասարդ Ալեքսանդրին չէր կարող մեղադրել: Նրա թին կոտրվել էր, նա ոչ մի մեղք չունեւր, դժբախտ պատահար էր:

Այս պատմությունը Ալեքսանդրն ինքն է պատմել ինձ Աքերշիյուս ամրոցում, որտեղ նա նստած էր ինչ-որ հանցանքի համար: